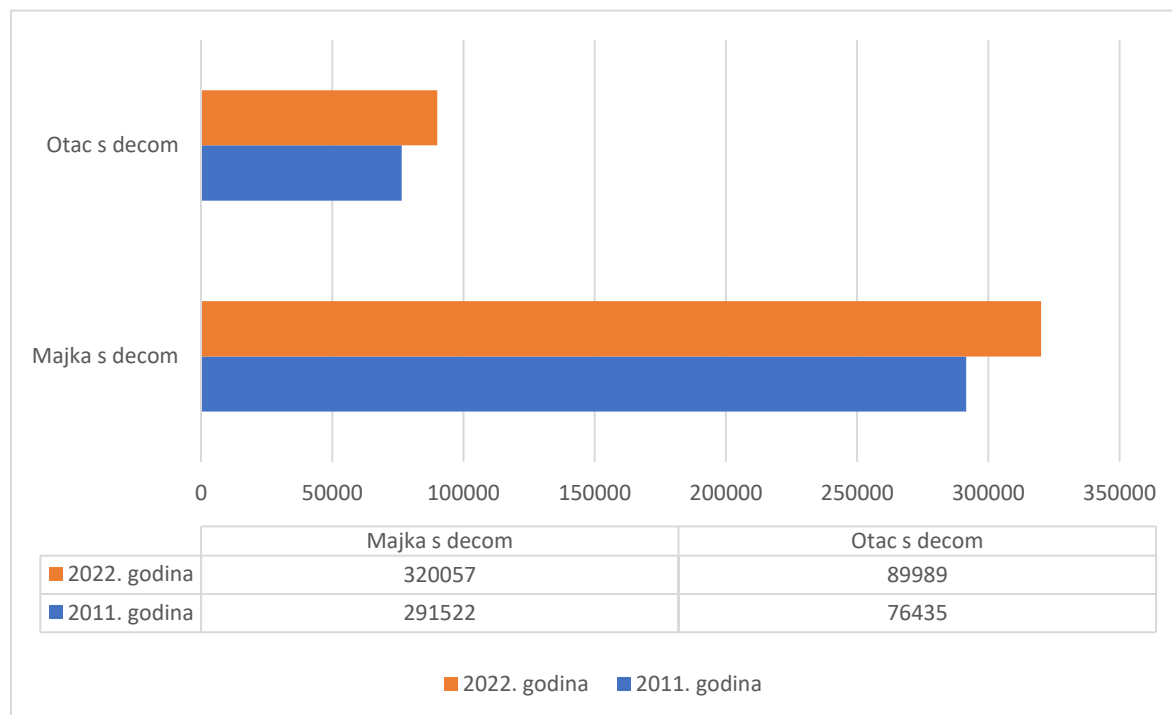

Položaj samohranih roditelja u Srbiji i državna podrška na delu

Samohrano roditeljstvo ne postoji kao pravna kategorija u Republici Srbiji. Ne postoji pravna definicija ovog pojma, kao ni opšteprihvaćeni kriterijumi na osnovu kojih bi lice dobilo status samohranog roditelja, zbog čega se pojam tumači na više načina. U zavisnosti od faktora koji dovode do pojave samohranog roditeljstva, na osnovu propisa Republike Srbije, govori se o samohranim roditeljima u pravnom i faktičkom smislu. Prvi korak za prepoznavanje i jednako ostvarivanje prava samohranih roditelja jeste jedinstvena pravna definicija ovog pojma, koja mora da uvaži pravni tretman roditeljstva u našem pravnom sistemu, ali ne sme da ima za posledicu zanemarivanje onih roditelja koji se u faktičkom smislu svakodnevno sami staraju o svojoj deci.

Prema podacima Republičkog zavoda za statistiku iz 2022. godine, zapažen je značajan porast broja samohranih majki. Naime, prema popisu iz 2011. godine, evidentirano je 291,522 samohrane majke, dok se taj broj povećao na 320,057 do popisa 2022. godine, predstavljajući povećanje od približno 9,8%. U istom periodu, broj samohranih očeva takođe je zabeležio značajan rast. Od 76,435, iz 2011. godine, povećao se na 89,989 do 2022. godine, što čini porast od približno 17,7%.

Republički zavod za statistiku je 2021. godine, objavio je podatke prema kojima se u 69% slučajeva, dete nakon razvoda dodeljuje majci, a podaci Udruženja samohranih roditelja Srbije za 2022. govore da dve trećine očeva posle razvoda ne plaća redovno alimentaciju, ali ne plaća je ni jedna četvrtina majki čija deca žive sa očevima.

Za probleme jednoroditeljskih porodica, poput nerešenog stambenog pitanja, nezaposlenosti, diskriminacije prilikom zapošljavanja, izostanak plaćanja izdržavanja za dete od strane drugog roditelja, postojeći propisi ne sadrže adekvatna zakonska rešenja ili, ako postoje, u praksi se često ne primenjuju.

„Po pitanju nerešenog stambenog pitanja, samohrani očevi su u boljoj stambenoj poziciji u odnosu na samohrane majke. Naime, 50% razvedenih muškaraca sa decom poseduje sopstvenu nekretninu za razliku od gotovo dvostruko manje žena (27.2%). Slična je situacija i u porodicama u kojima je jedan od roditelja preminuo, a gde 71.9% muškaraca i 57.4% žena živi u svom stanu. Pored toga, više od 50% samohranih roditelja navodi nedostatak novca, ali i usamljenost, kao jedan od osnovnih problema sa kojima se susreću. Oko 25% roditelja ističe nemogućnost usklađivanja radnih i porodičnih obaveza a veliki broj roditelja (gotovo 50%) kao dominantan problem navodi umor i nedostatak vremena za svoje potrebe“, navedeno je u sociološkoj studiji Smiljke Tomanović, Milana Ljubičića i Dragana Stanojevića, pod nazivom Jednoroditeljske porodice u Srbiji.

Zaštita samohranih roditelja se posmatra kroz prizmu zaštite deteta i obezbeđenja svih potrebnih uslova za njegov pravilan i potpun razvoj, te je pravna zaštita materinstva, roditeljstva i porodice u Republici Srbiji opredeljena i međunarodnim obavezama koje je naša država preuzela brojnim međunarodnim ugovorima kojima se utvrđuju okviri zaštite osnovnih ljudskih prava.

Niz strateških dokumenata, koji su na nivou Vlade, ukazuje na spremnost države da se ozbiljnije posveti rešavanju problema samohranih roditelja i unapredi položaj osetljivih grupa. Ovi dokumenti podržavaju sistemski pristup i predstavljaju potencijal za efikasnije rešavanje relevantnih pitanja u pogledu pravnog položaja samohranih roditelja. Međutim, primena ovih strategija u praksi još uvek nije ostvarena.

Ono što bi pomoglo u prevazilaženju navedenih problema su bolje primene postojećih propisa, kao i unapređenja pravnog okvira zaštite samohranih roditelja, uvođenje sistema evidencije samohranih roditelja izmenom Zakona o socijalnoj zaštiti ili dopunom Zakona o Centralnom registru obaveznog socijalnog osiguranja, prepoznavanje samohranih roditelja kao korisnika usluga socijalne zaštite izmenama i dopunama Zakona o socijalnoj zaštiti i unapređenje pravne zaštite radno angažovanih roditelja van radnog odnosa izmenama i dopunama Zakona o radu.

„Roditelji koji se samostalno brinu o deci mogu ostvariti bilo koje novčane pomoći koje se finansiraju iz budžeta Republike Srbije, a to su: su novčana socijalna pomoć, dodatak za pomoć i negu drugog lica, kao i uvećani dodatak za negu i pomoć drugog lica, tako i novčane pomoći koje obezbeđuje grad Beograd: jednokratne pomoći, stalne novčane pomoći, besplatan obrok, stipendije za đake I studente. U Gradskom centru za socijalni rad samohrani roditelji se mogu obratiti za savete i pomoć stručnjaka iz različitih oblasti. Stručnjaci centra za socijalni rad pružaju pravnu pomoć iz oblasti porodično pravne zaštite, koja podrazumeva, savete i podršku roditeljima i deci u ostvarivanju prava na alimentaciju, podnošenja tužbe za vršenje roditeljskog prava i slično. Mogu dobiti i psihološku pomoć stručnjaka, kako za podršku i jačanje roditeljstva, tako i psihološku podršku deci koja često imaju emotivne krize, zbog nedostatka drugog roditelja“, saopštila je Neda Ivanović iz Gradskog centra za socijalni rad u Beogradu.

Finansijska budućnost dece je velika briga roditelja, koji je jedini hranitelj svoje porodice, zbog čega je obezbeđivanje polise životnog osiguranja ključno. U slučaju da samohrani roditelj neočekivano premine, njegova deca ostaju bez izvora prihoda, a polisa životnog osiguranja može to da nadoknadi, tako da deca u određenom vremenskom periodu mogu ispunjavati svoje finansijske obaveze. Samohrani roditelji mogu imati razna dugovanja poput hipoteke, kredita za automobile ili dugova po kreditnim karticama, koje deca, u slučaju smrti roditelja, nasleđuju i to može biti značajan finansijski teret. Životno osiguranje se nakon smrti korisnika polise može koristiti za otplatu ovih dugova tako da porodica ne ostane u finansijskom problemu.

Fondacija Ana i Vlade Divac je 2013. godine, nakon obavljenog istraživanja, pokrenula projekat „Jačanje ljudskih prava i ekonomsko osnažavanje samohranih majki u Srbiji“. Projekat je ostvaren uz finansijsku pomoć Delegacije Evropske unije u Republici Srbiji u okviru programa Evropski instrument za demokratiju i ljudska prava, zajedno sa udruženjem Jelek i to sa ciljem ekonomskog

osnaživanja samohranih roditelja, finansijske i psihološke podrške, kao i poboljšavanja njihovog pravnog života.

Zbog toga što su Ministarstvo finansija Republike Srbije, Ministarstvo za rad, zapošljavanje, boračka i socijalna pitanja, Fondacija Ana i Vlade Divac i SIPRU Tim za socijalno uključivanje i smanjenje siromaštva, odbili da odgovore, nisam mogla da dobijem važne podatke, koji bi još bolje prikazali sliku položaja samohranih roditelja u Srbiji.

Snežana Banjac

Mentor: prof. dr Dušan Pavlović, Fakultet političkih nauka

VREME

POWERED BY:

**DELTA
HOLDING**

Telekom Srbija